

الإسلام دين الفطرة والعقل والسعادة (للحرمين)

Àlsilàamàtèrè adiini nò ká ă sawayo nna tabiya dèidèintè ká ñ nà bòrɔ haliita nnā, lăakali ηmene adiini nò, kpěne bônkaani ηmene adiini nò

Beiyo ηmene Igbe ká ă latiyo nna Adiini Sénni tɛyo Gbei dō Bèerì ká à gono Kăba Jìnjire nna Andebi Jìnjire kuna

Tila wòɔ cibayo nò ká Àlsilàamàtèrè sawayo nò nna bòrɔ haliita nna laakali hènno, ka yei kó hìnì ká ă bòrɔ tɔyani bônkáani ga anduniya nna laahara ciba. Kpěne tila dii kpàare tɛyo ká cimi nɔyo Irikpe se nna bɔɔta ηmáayo À Fɔlonku se yă bara guuri ká ganna ñ nà iri haliita. Nɔa à yei kó cimmanì ká gbei hènno nna cimi nɔyo yă bara hèika ñ fefei tɛ nnā boroo bīnni.

**Àlsilàamàtèrè adiini nò ká ă sawayo nna
tabiya dèidèintè ká ñ nà bòrɔ haliita nnā,
lăakali ηmene adiini nò, kpěne bônkaani
ηmene adiini nò**

Nna Irikpe Māa, Kpéi Ká À Sisibii haliitayo kulu faafuyo, Kpéi Ká À Sisibii fisauyo nna ciminòokpɛɛyo.

Aayara n taba ka n bɔɔɔ hā:

Mei yáa nà samayo nna gannā nna haliita bèerì bèerìyo káayo ñ gono ñ bìnni haliita ? Kpěne Mei yáa nà siriya cirici wò damu ñ kuna ?

Mòɔfò nò anduniya bèerì wòɔ cìnnì kó gono siriyani kà bònɔɔ ă jisiyo, ka yei kó cìnnìyo à gòrdo nna à dirau yáasi ká ñ dāmu à se ká nɔa yă nāmu à

dirauu sawayo jiiri tuutumayo ká ñ bisa kuna sawayo cirici ?

Aayara Anduniya wò nà à bònḡ haliita nò ?

Dě bine ză hēika à ná bara bá hēifo kuna nò à hunu ?

Dě dū ka à de kà kó gono nò jirise bònḡ ?

Mei yáa nà n haliita ?

Mei yáa nà siriyani wò ká à mutu kó sawayo dāmu n gáa gbéi jinayo nna húnde koniyo gáayo kuna ?

Bòrò fɔ si ká à ba tutu ñ mà cì à se ká fuu wò kà nò ka ná bara ká bònḡ fɔ yáa nà à cini ! Dě bine ñ mà cì à se ká hēifo ká à si yáa nà fuu wò tɛ ! Dě ya, mɛtɛ bònḡfɔyoo tɛ kó warikáayo ñ cì ká anduniya bèerì wò kà nò ka si nna hallitákpe fɔ cimmanī ?! Mɛtɛ lăkalintɛ tɛ ka tutu ñ mà cì à se ká anduniya jisiyo cirici ká ă sawayo wò de kà nò jirise bònḡ ?!

Sikā si ká Irikpe Bèerì Fɔ Gono ka Bara anduniya wò nna hēika à gono à kuna Hallitákpe nna ñ bèrè bèrèkpe , Nḡa nò Irikpe ká ă Geiyo kó Béerīyo.

Irikpe Di, Kpei Ká Ă Geiyo, nà dìyàyo sammà iri ga, ka Ă Kpeitere tilayo zumani ñ ga , nḡa al-kurani jìrìmàntɛ nò tilayo di kòkòrò kà Irikpe nà à zumani Muhammadu ká à bara Irikpe dìyàyo kòkòrò ga. Ă tilayo nna Ă dìyàyo di mɛɛcìnèyo kuna nò :

Irikpe Di nà iri beiyanī Ă Bònḡḡ nna hēika Ă Bara nna Ă hakiyo káayo Ă gonna iri ga, ka yei ka iri hakiyo káayo iri gonna Ă ga kpàare tɛ .

Nɲa À nà iri cìba ká Nɲa nò Irikpe Di Ká À nà haliitayo kulu haliita, nɲa À hunayo nò ka su ba bu , nɲa haliitayo kulu gono À Kàmmè kuna nò kó gonoyo À liizaayo nna À bèrè bèrèyo cìrè .

Nɲa À nà iri nò laabaari ká beiyo gono hèikáayo ñ cìbayo hèika À Bara kuna, cimi nò bine ká À Béiyo nà hèi kulu kɔɔli, Nɲa nò kpěne Kpéi ká À mã kó diya , hèifɔ suu tukuyo À sɛ ganna kuna bèrè bònɲò dō kuna .

Irikpe Di Nɲa nò Kpei ká À Hunayo kó Keiyo nna À Bòɲɔɔ ka Bara haliitayo Keiyànikpe Ká ză À Fɔlɔnku dō nò haliitayo kulu hunayo gono, Kpéi Ká À Geiyo. Nɲa nò kpěne Kpei Ká À keiyo nna À Bòɲɔ ka Bara haliita kulu Keiyànikpe Ká nna Àla nò hèi kulu hunayoo kei deidei, Kpei Ká À Geiyo; Kpei Bèerì cì:

﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾ (225)

{ Irikpe nò, kpéi fɔ si ká à hìma nò mà bɔɔta nna cimi fàase Nɲa, Kpéi ká À Hunayo kó Keiyo nna À Bòɲɔɔ , dùsum su gu À zà bèrè jibìrì . À ɲmɛnɛ nò hèi ká à gono bònɲò dōyo kuna nna hèi ká à gono ganna kuna . Mɛi yáa ba hini ka fàaba À Dō dɛ à ná ci nna À hìnì nɔyo ? À bei hèi ká à gono haliitayo m̀d̀ɔ̀j̀ìnè nna hèi ká à gono n banna, ɲayayo bine suu bá hèifɔ bei À Beiyo kuna fàase hèika À bā nò mà bei . À Tìta Hèi ka bisa bònɲò dōyo nna ganna , nɲa nò

cèrimayo bine suu gaabu À Se . Nja yǎ Bèerīyo kó Bara Jirima Bèerikpe Ká Ā Bayo. [Suuratu albakara : 255].

Nja Ā nà iri beiyani kpěne ká Nja nò Nɔrukpe Ká ñ ba Ā zém nna Tɔyo ka Kube ηmene zémyo. Nja Ā nà iri nɔ laakaliyo nna gáa ηmene māyo nna beiyo hayayo káayo ñ duwa kó màamaaciyo káayo n gono Ā haliitayo ga bei nnā kó Ā Kpèitère yiiko kpěne béi nnā . Hàyayo nò ya káayo n gu Ā Kpèitere Bayo nna Ā gáabi nna Ā Zémyo Kùbènteyo cìba iri se . Nja Ā kpeitère yei ka iri hàlitàtère tabiya dèidèinte dèese iri ga ka nàm à gu Ā Tɔyo ka Kube cìbayo ka yei kó cìbayo ká à suu te n mà Ā Zém nna hartàyo .

Nja Ā nà iri beiyanī kpěne ká Irikpe Di Gono samayo bònghò dō nò, Ā si haliitayo kuna kuna , ya nò bine haliitayo suu huroyo Ā Kpèitere kuna kuna .

Nja Ā yei ka iri nɔ laabaari ká à bara tilasi nò iri 'n jìnde nɔ Ā se, Kpéi ká Ā Geiyo. Nja nò iri Hàlitàkpe, anduniya Hàlitàkpe nna à bèrè bèrèkpe .

Dě ya Kpei Hàlitàkpe gonna Bayo nna Jirima Bèerì Zémyo , nja à suu hini ka te n mà Ā Zém nna ká Ā bukaata haliita fɔ ga dė bine nna hartayoo . Ká à bara ya nì , Irikpe Di suu dirìna nò ya , Ā bine suu jìbìrì , Ā suu ηmǎ , nja à biné suu hini ka te Ā 'n gonna wèi , dė bine kō . Mɛɛcìnèyo káayo kuna hèifɔ ká ǎ ηmàanɛyo nna Hàlitàkpe Bayo nna Ā Jirima ná bara ká n gono dìyàtère cimi ηmene ká Irikpe dìyàyo - yèenāayo mà tɔ n ga - kà nnā kuna nò ya .

Irikpe Kpei Bèerì cì al-kurani jìrìmàntẹ kuna :

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ 1 اللَّهُ الصَّمَدُ 2 لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ 3 وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ 4﴾

{ Cì : Irikpe Di Nja nò Irikpe Ká À bara À Bònṅṅ
Fṳ (1)

Irikpe Ká Nja nò haliita kuluu nufi nna à bukaata
(2)

À ná hei , ñ bine ná À hei (3)

Hèifṳ bine ná bara À cine (4) } [Suuratu al-
Ikhlaassi : 1-4] .

Dě n bara ká í cimi nṳyo Irikpe Ká À Bara
Hàliitàkpe se ... aayara hanu fṳ kuna n nà n bònṅṅ hā
guuri ká gànna ñ nà n haliita ? Dě bine ifṳ Irikpe bā
iri ga ? Dě bine ifṳ yā bara iri gonoyo ṛmēne guuri ?

Aayara ā hìni ka tẹ à 'n bara ká Irikpe nà iri haliita
nò ka du ka iri nāmu ya kṳṳnu ? Dě bine ā bara ká
Irikpe nà haliitayo wò kulu haliita nò ká à ná ci guuri
dē bine nufi fṳ gànna ?

Ka síima nna ká irii beiyo ká à suu tẹ iri 'n dīra
hunayo wò kuna ká bòrò fṳ kulu su ba duwa à gbei
henno dē bine ilàalṳ ká à tẹ bana , à suu bara ká
hanṅa gùṅguyo gono àzaalimiyo se nja bàna henno
gono ihenno tèekpèeyo se ?

Hèi ká à bara cimi nò ká Nṳrukpe Ká À Bara
Hàliitàkpe Ká Ā Bayo kó Bara Jirima Bèerikpe Di Ká
Nja nò "Allaahu" nà iri nṳ guuri ká gànna À nà iri
haliita làabaari , nja nò bṳṳta mṅáayo Irikpe
Fṳlṳnku se, nna hèi ká Ā bā iri ga. Nja À yei ka iri
beiyanī ká Nja Fṳlṳnku yāa hīmaayo nna bṳṳta

mɲáayo. Nɲa À nà yaasi ká iri bà ɓɔɓta À se kpàare te iri se À dìyàyo dèllè bònɲò - yéenāayo mà tɔ n ga - nna yaasi ká iri bà māanì nna Àla nna À fòoroyo gànayoo nna hèi kàayo À honɲu nàmuyo, nna hìnì ká iri ba tɔ nnā À yarda ga ka láakali ka mɔɔru nna À hanɲa cènniyo , nɲa kpěne À nà iri beiyanī iri yeiyo dō buyo banna.

Nɲa À yàara ka iri nɔ làabaari ká anduniya hunayo wò de bara zarabani nò , hunayo cimi ɲmene ká ă kubeyo cɛɛ ba gono nò laahara kuna , buyo banna .

Nɲa À nà iri nɔ làabaari Kpěne ká warka à nà Irikpe gana zaɲa ká À fóoro, ka yei ka mɔɔru nna hèika À honɲu , hunayo hennɔ gono à se anduniya kuna nna niima ká à suu beeni laahara kuna . Ya nò bine warka à nà Irikpe sàabo ka À gutulù bònɲò fute gono à se anduniya kuna nna àzaaba ká à suu kanti laahara kuna .

Nɲa iri Nɔrukpe nà iri nɔ làabaari ká À Kpèitère yarda bàa dūuri nna yéenāayo À ɲmene àzaaba ga suu tè fàase nna àlsilàamàtère ká nɲa nò : jìnde nɔyo À Kpèitère se , nna À Kpèitère Fɔlonku ɓɔɓtayo wece tɛyo À se mà si , nna bònɲò nɔyo À Kpèitère se À ganayo bònɲò , nna gbei tɛyo nna À kpèitère ɲmene àsàriyayo yarda nna tayo bònɲò . À Kpèitère bine nà iri nɔ làabaari ká À suu adiini fɔ ta àlsilàamàtère di bàasi ; Irikpe Kpei Bèèrì cì :

(وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَسِرِينَ 85)

{ Warka à gu adiini fɔ kɔtɔ ká à ná bara àlsilàamàtère , Irikpe suu ta à se pei, laahara kuna bine à kpee gono hàsàarànteyo kuna nò (85) } .
[Suuratu Aali Īmraana: 85].

Warka à ba guna ka diya hèikáayoo se bòrò tuutuuma baɔta ηmáa zaamani wó kuna , á duwa warka cereε bòrɔ nò á baɔta , áfɔ ηmáani nηa toolu nò á baɔta , áfɔ ηmàani kpěne nηa hàndòoriya nò á baɔta , nna zaɲa ya takayo ; béesinka à suu hìmaayo bòrò làakàlìnte mó baɔta ηmáa fàase Irikpe Ká À bara haliita kuluu Nɔrukpe se , Kpei Ká Á Kubeyo À zémyo kuna . Ka à bara ya , mete nò nηa bòrɔ dii yei kó à hànsine haliita ká à bara zaɲa àla aw bine ká á hartayo àla baɔta ! Warka se ñ baɔta ηmáa suu bara bòrɔ də bine toolu də bine túuri də bine hundèkoni fɔ !

Nηa di se , adiiniyo kulu káayo boroo tàmutère ηmáa nnā hǎ kuna - àlsilàamàtère bàasi - Irikpe suu à ta, domi n̄ bara boroo ηmene tɛyo nò , də biné n̄ domu bara Irikpe ηmeneyo nò nηa boroo kàmmè hòore nna n̄la . Amma àlsilàamàtère cere yáa bara Haliitayo kulu Nɔrukpe ηmene , à suu bère , à bine suu bàaru . Al-kurani jìrìmànte nò adiini di tila . Tila fɔ nò ká á cerimayo nò kó bara zaɲa ká Irikpe nà à zumanī , à bine nà fefēi kó gono àlsilāamayo kàmmèyo kuna halī hò nna cinè ká à zùmmu nnā Dìyà kòkòrò ga.

Nηa àlsilàamàtère kòseyo kuna nò cimi nɔyo Irikpe dìyàyo kulu káayo Irikpe nà n̄ sàmma se . Ñ

kuluyo di bine bara boroo nò káayo Irikpe nà ò tɛɛmako nna séedayo nna màamaaaci hàyyàyo (ò dìyàtèrè cimmanīyo ɲmɛnɛ) , ka ò samma cɛyo ka kpee nnā À kpèitèrɛ Fɔlonku ká wece si À se boɔtayo ganna .

Dìyàyo di kòkòrò nò Muhammadu - Irikpe mà à sáabu ka à yéenanī - ká Irikpe nà à samma nna À Kpèitèrɛ àsàriya ká à bara dìyàyo káayo ò jina à se ɲmɛnɛ àsàariyayo mɛɛwì nna ò tùusùkpe . Nɲa À nà à tɛɛmako nna séeda bèerì bèeriyo káayo ò kuna wòɔka à bāyoo bìsayo nò al-kurani jìrìmànte ká à bara Hàliitayo Nɔrukpe Mɛɛcìnɛ , ka bara Tila ká à jirima bāyoo bìsayo tila kulu ká bòròtèrɛ bei. Tila nò ká à nà hàliitayo mɔnnɔyanī à tàka kanayo, zǎ hɛika á gono à kuna dō kàmme , nna à mɛɛcìnɛ gurèyo nna à siriyani nna à ɲmɛnɛ àsàriyayo dō kàmme . À kuna hìnì cìbayo ka kpee nnā cimi ká ǎ tɔyani bɔnkaani ga anduniya nna laahara kuna yáa gono , à dù ka zummu nò nna làarubu cìnɛ .

Dàliliiyo gono tùutuuma laakali ɲmɛnɛyo nna beiyo ɲmɛnɛyo káayo ǎ cimmanī cimmani zaka ká sika si à kuna ká al-kurani wò bara Hàliitàkpe Ká À Gēiyo kó Béeriyo ɲmɛnɛ Sénni nó, nɲa à suu tè à 'n bara bòrò tɛyo kuna nò à hunu .

Àsilàamàtèrɛ kòsɛyo kuna kpɛnɛ nò cimi nɔyo maláaikayo sɛ, nna cimi nɔyo hanu kòkòrò sɛ, cìyaama kēiyo hɛnɛ ká Irikpe bà boroo turani zǎ ò sáarēeyo kuna domi À mà ò gbeiyo kàbu ka ò bànayo tɛ ò sɛ . Sáa di warka à nà gbei hennɔyo tɛ

cimi nɔyo bònɔ̀ ă gonna niima ká à suu béeni aljanna kuna, warka bine à gutulù ka gbei làalɔyo tɛ ă gonna àzaaba bèerì nìne kuna. Nɔja kpěne àlsilàamàtèrè kòsɛyo kuna nò cimi nɔyo hèika Irikpe jìsi ka à bà tɛ sɛ de ihenno de ilàalo .

Nɔja Kpěne àlsilàamàtèrè bara nò hìni fɔ ká ă hunayo kulu marguyo, kó sawayo nna làakali nna bòrɔ tabiya dèidèinte ká bɔɔɔ Irikpe nà à hallita , nɔja hùndeyo káayo ñ keiyo deidei gu à tayo . Hàlitàkpe ká ă Bayo kó bara Jirima Bèerikpe yă nà adiini hìni di jìsi ă hàlitàyo sɛ , nɔja à bara boroo kulu sɛ nò àlhéiri nna bònkaani hìni anduniya nna làahara kuna , à bine suu dimi fisau dimi kūna , dɛ bine gáa kama ka kă gáa kama kūna. Adiini di kuna boroo bara nò ăfɔ , bòrò fɔ suu bìsɔyo à hànsine fàase nna à gbei henno bayo zāka .

Irikpe Kpei Bèerì cì :

﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنشَأَ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ (97)

{ Warka à nà gbei henno tɛ , hàrubòrò dɛ bine wèibòrò , kó bara cìmìnòɔri henno Iri (Irikpe) ba nàmu à 'n huna hunayo henno , Iri 'n yei ka nò nò bàna nna bànayo henno ká ă bisayo nò gbeiyo ká nò domu cin kó tɛ (97) }. [Suuratu annahli : 97] .

Hèika Irikpe gu à sénni nɔyo gáabi al-kurani jìrìmàntɛ kuna nò ká cimi nɔyo Irikpe sɛ ká Nɔja nò Nɔrukpe Ká ñ bɔɔta cimi bònɔ̀ , nna ká àlsilàamàtèrè nò adiini, nna ká (andébi)

Muhammadu bara dìyà nò , (à kuluyo wò) bara tilasi nò , bòrɔ sinna fisauyo fɔ à kuna . Ya nò bine cìyaama keiyo hene gbeiyo kabuyo nna bàna nɔyo gono. warka à bara ciminòori cimi ημενε gonna bàa bèerì , warká bine à ci cèfèrì hasaara bàtumè kpáare ημενε gono à se .

Irikpe Kpei Bèerì cì :

﴿... وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ 13 وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ 14﴾

﴿ ... Warka à gu Irikpe nna À dìyà gānā , Irikpe ba à dàmu àljannayo káayo n cìreyo isāyoo zùru , n mó gòngòròyo kó gonoyo n kuna , zaɲa ya yáa bara bàa bèerì jìrìmànte duurī (13) ﴾

﴿ Warka bine à nà Irikpe nna À dìyà sàabo ka Irikpe ημενε tìkì tìkìyo dáari, Irikpe ba à dàmu nìne , à mó gòngòròyo kó gonoyo à kuna , àzaaba cεenanīyo ημενε mà gono à se (14) ﴾ . [Suuratu annisaai : 13 - 14].

الفهرس

Àlsilàamàtèrè adiini nò ká ă sawayo nna tabiya dèidèinte ká ñ nà bòrɔ haliita nnā, lăakali ηmene adiini nò, kpěne bɔnkaani ηmene adiini nò	2
Mei yáa nà n haliita ?	3